

A vállalat helye a társadalomban

PPKE Információs Technológiai Kar
2016/2017. tanév tavaszi szemeszter

dr. Harangozó Gábor
gabor.harangozo@uni-corvinus.hu

Az előadás felépítése

- A különböző társadalmi-gazdasági koordinációs mechanizmusok áttekintése
- A piac szerepe a vállalatok szempontjából
- Az állam szerepe
- Egyéb külső érintettek szerepe
- A globalizáció szerepe a vállalati működésben

A vállalkozás környezete

- A vállalkozás környezete a **külső érintettek**en keresztül jelenik meg.
- Mindazon csoportok, akik tartós és érdemi átmeneti kapcsolatba kerülnek a vállalkozással.

Főbb külső érintettek:

- fogyasztók
- szállítók
- versenytársak
- együttműködő partnerek
- állami intézmények
- helyi és önkéntes állampolgári közösségek
- természeti környezet

PIAC

ÁLLAM

CIVIL SZFÉRA
TERMÉSZET

Gazdasági és társadalmi koordinációs formák Polányi Károly szerint

- Reciprocitás (etikai koordináció):
Kölcsönösség elve, kisegítésre épülő kapcsolat
→ *archaikus társadalmak / természeti katasztrófák esete*
- Redisztribúció (bürokratikus koordináció):
javak újraelosztása, hivatali alá-és fölérendeltségen alapuló gazdaság/társadalom
→ *tervgazdaság, pl. Szovjetunió, Észak-Korea*
- Árucserre (piaci koordináció):
piaci alapokon működő gazdaság
→ *19. századi kapitalizmus*
- (Kevert formák)

A piac

Piac: valamely jószágnak vagy szolgáltatásnak azokból a tényleges és potenciális vevőiből és eladóiból tevődik össze, akik csere céljából kerülnek egymással kapcsolatba.

- Eladók és vevők találkozásának helye
- Kereslet és kínálat találkozásának a helye

Típusai:

- Árupiac
- Szolgáltatáspiac
- Munkaerőpiac
- Információpiac
- Stb.

Az egyes piactípusok jellemzői

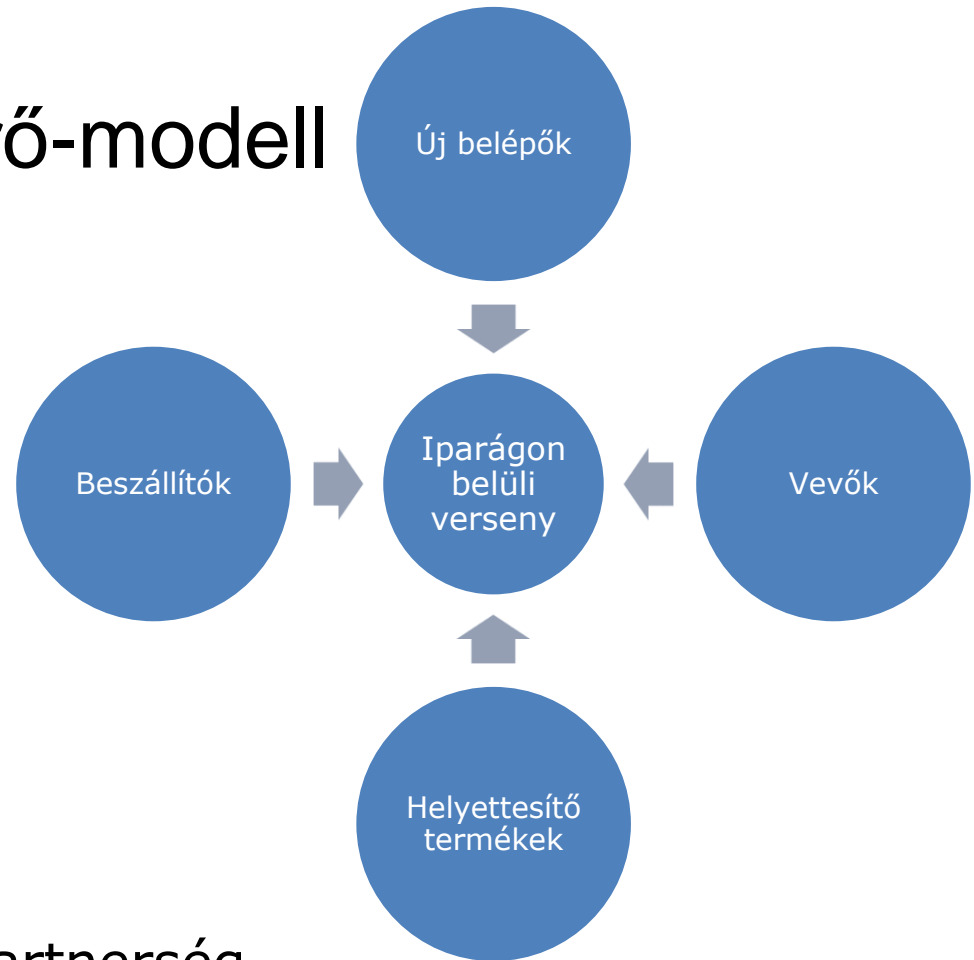
PIACTÍPUS	SZEREPLŐK	A CSERE TÁRGYA	SZABÁLYOZÓ ERŐ	EGYÉB JELLEMZŐ
Árupiac	Termelők Közvetítők Fogyasztók	Áru ↔ Pénz	Ár	Sokféleség
Pénz- és tőkepiac	Megtakarítók Pénzügyi intézmények Befektetők	Pénz ↔ Pénz	Kamatláb, árfolyam	Mobilitás
Munkaerő piac	Munkavállalók Közvetítők Munkaadók	Munkavégző képesség ↔ Pozíció	Bér, jövedelem	Teljesítmény önszabályozása
Információ piac	Tartalom-szolgáltatók Átvivők Felhasználók	Információ ↔ Figyelem	Érdeklődés	Érték és ár nagyon szubjektív

A piaci szereplők hatása a vállalatra

Michael Porter

Öt erő-modell

Lehetséges kapcsolati formák:

- adásvétel
- verseny
- együttműködés, stratégiai partnerség

A fogyasztók

- A vállalkozás a fogyasztói igény kielégítése céljából jön létre.
- A vállalkozás sikerességének legfőbb megítélői („consumer is the king”)
- A fogyasztók szokásaik, jövedelmi helyzetük alapján csoportokra bonthatóak
- Cél: valós szükséglet kielégítésével elégedettséget létrehozni, a márká-/vállalat hűség elérése révén egy szó birtoklása a fogyasztó fejében

A beszállítók

- Számukra a vállalkozás a vevő
- Biztosítják a vállalkozás számára a termeléshez szükséges erőforrásokat
- Függnek a vevőiktől, és versenyben állnak egymással
- Egyes piacokon versenyezni kell értük
- A hitelezők is ide tartoznak, tőkét adnak (termelési tényező!)

A versenytársak

- Ugyanazokért a fogyasztókért indulnak harcba, az adott piacon elérhető jövedelmeken osztoznak
- Egymást innovációra készítetik
- A verseny jellege alapján beszélhetünk versenyzői-, oligopol- és monopol piacokról

Együttműködő (stratégiai) partnerek

- Részben azonos célok, tevékenységek
- Vagy hosszabb távon, vagy rövidebb időre, tartós vagy átmeneti érdekszövetséget hoznak létre
- 2 fajta együttműködés-típus létezik:

- **Horizontális integráció:**

versenytársak közötti, a tagok a termelési folyamat azonos szintjén állnak

- **Vertikális integráció:** szállítói/vevői kapcsolat, a tagok a termelési folyamat különböző szintjén állnak

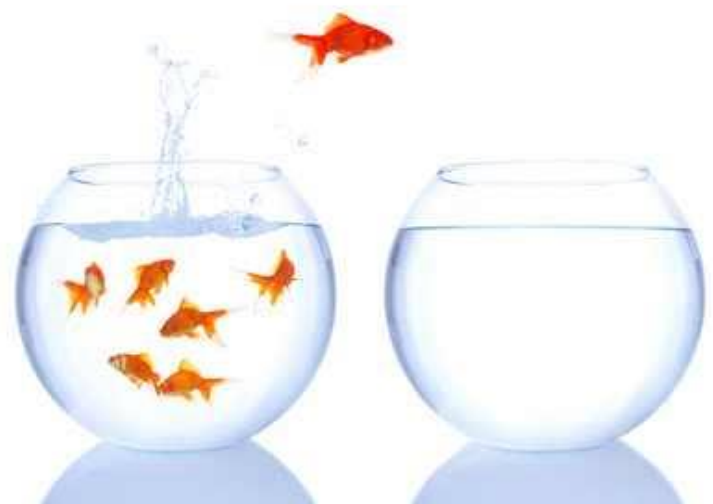
Piacra lépés, illetve kilépés a piacról

- A piacra lépés szempontjai:

JÖVEDELMEZŐSÉG - KOCKÁZAT - BELÉPÉSI KORLÁT

- A piacra lépés szempontjai:

- Szabályozás
- Méretgazdaságosság
- Meglevő fogyasztói hűség
- Tőkekorlát
- Váltás költségei (ügyfél)
- Elosztási csatornákhöz való hozzáférés

- Kilépés a piacról (kilépési korlátok)

A piaci koordináció előnyei

- A piac dinamizálja a társadalmat

Folyamatos újításokra, valós igények kielégítésére ösztönöz

- Önállóság és hatékony koordináció

Úgy képes értéket teremteni, hogy közben meghagyja a többi társadalmi létszféra függetlenségét

- Önfejlesztésre sarkall/kényszerít

Szabad döntésekre épít és elismeri a hatékonyságot

A PIAC A LEGHATÉKONYABB KOORDINÁCIÓS
MECHANIZMUS (de...)

A piaci koordináció korlátai

...szükség van a piaci koordináció kiegészítésére, kereteinek meghatározására:

- Játékszabályok kialakítására (szabályozási keret meghatározása)
- Nem gazdasági szempontok, illetve externális gazdasági hatások figyelembe vételére
- Piaci tökéletlenség megfelelő kezelésére (közjavak, monopóliumok stb.)

Az állam gazdasági szerepe (Az állam mint érintett)

- Szabályozó
- Tulajdonos
- A humán és reál infrastruktúra megteremtője és fenntartója
- Piaci szereplő:
  - Fogasztó
  - Beszállító
  - Versenytárs
  - Stratégiai partner

Az állami szerepvállalás

- Szükségessége nem kérdőjelezhető meg

DE:

- Mértéke mindig vitatott

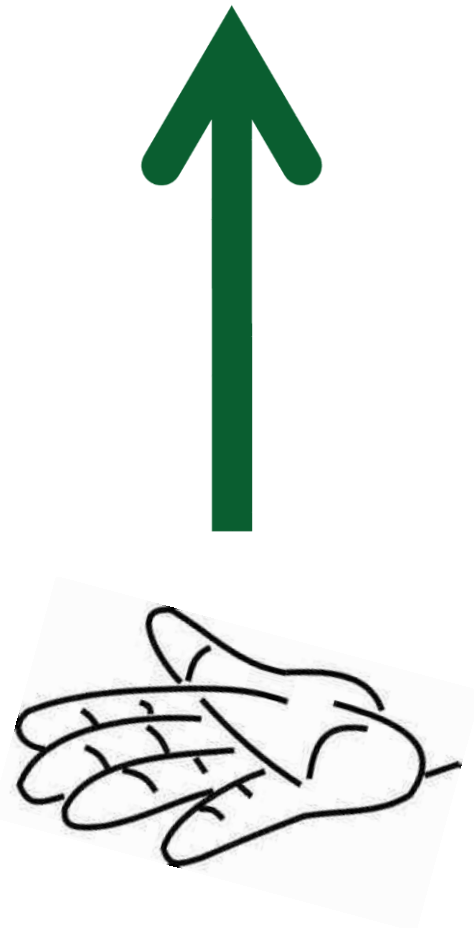

Gazdasági mechanizmusok: az állami szerepvállalás formái és jellemzői

JELLEMZŐK	LIBERÁLIS ÁLLAM	JÓLÉTI ÁLLAM	TOTÁLIS ÁLLAM
ALAPVETŐ ÉRTÉK	Szabadság	Biztonság	Egyenlőség
DOMINÁNS KOORDINÁCIÓS MECHANIZMUS	Piaci	Piaci	Redisztribúció, bürokratikus
FŐ MŰKÖDÉSI ELV	Piaci hatékonyság	Piaci hatékonyság + Állami rásegítés	Állami gondoskodás
FŐ SZABÁLYOZÁSI ESZKÖZ	Monetáris politika	Újraelosztás	Központi tervezés
PÉLDA	USA, Nagy-Britannia ('80-as évek)	NSZK, Svédország ('70-es évek)	Szocialista országok

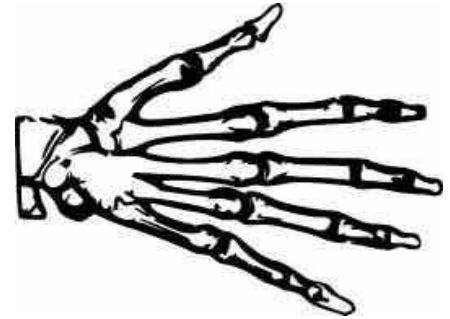
Érvek az állami szerepvállalás növelése mellett

- A gazdasági növekedéssel párhuzamosan egyre több kiigazításra van szükség (pl. környezetvédelem)
- A szociális szolgáltatások iránti igény nő (nyugdíjak, oktatás, egészségügy stb.)
- A reál infrastruktúra iránti igény nő (úthálózat stb.)
- A tudatos állami szerepvállalás javíthatja a hazai vállalatok nemzetközi versenyképességét

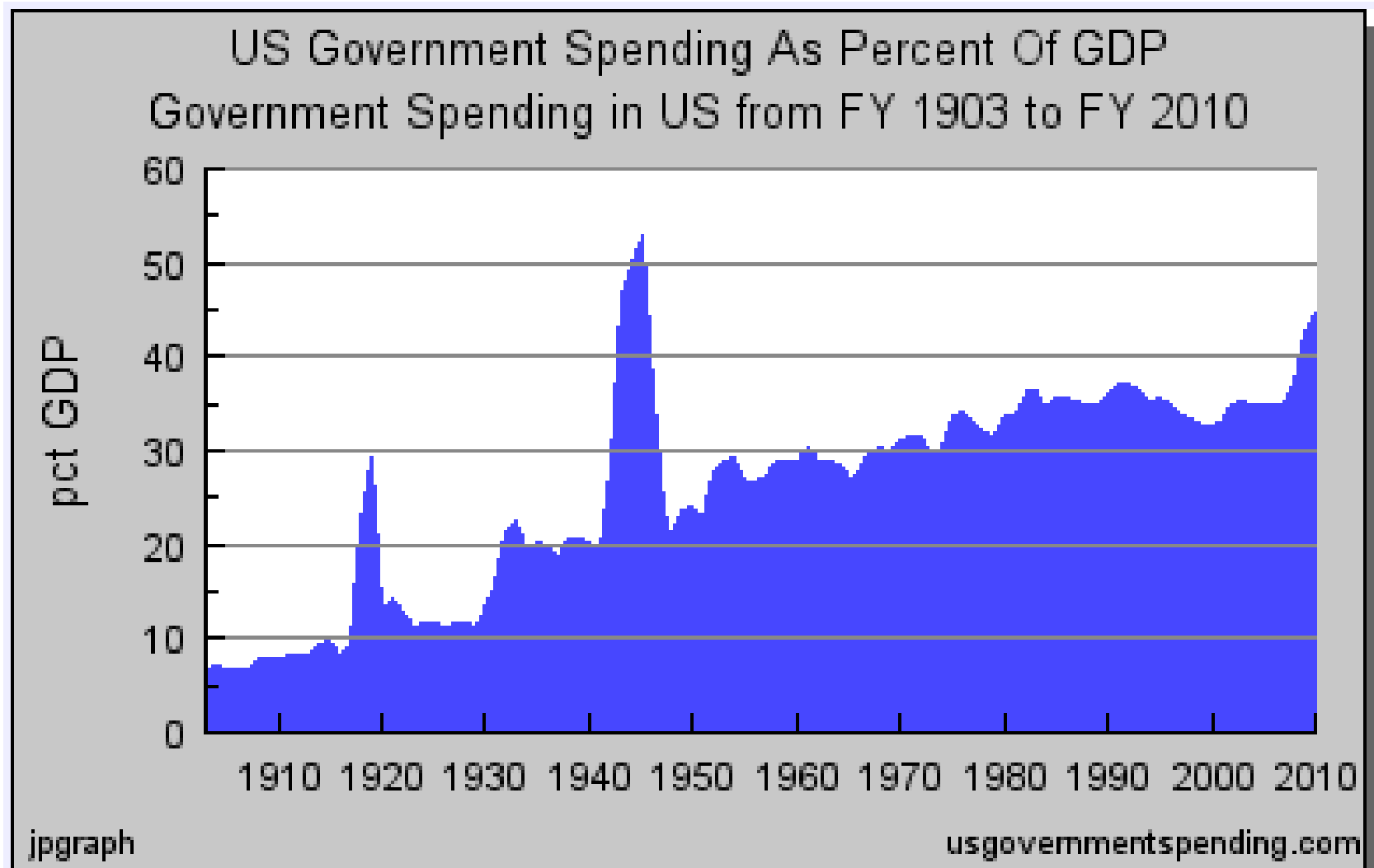

Érvek az állami szerepvállalás csökkenése mellett

- Gazdasági növekedés csökkenése (az állam túl sok erőforrást von ki a gazdaságból)
- Állami szolgáltatások alacsony színvonalúak, állami irányítás nem hatékony
- Totális állami szerepvállalásra épülő országok csődje

Kormányzati kiadások a GDP %-ában, USA

It can't go on

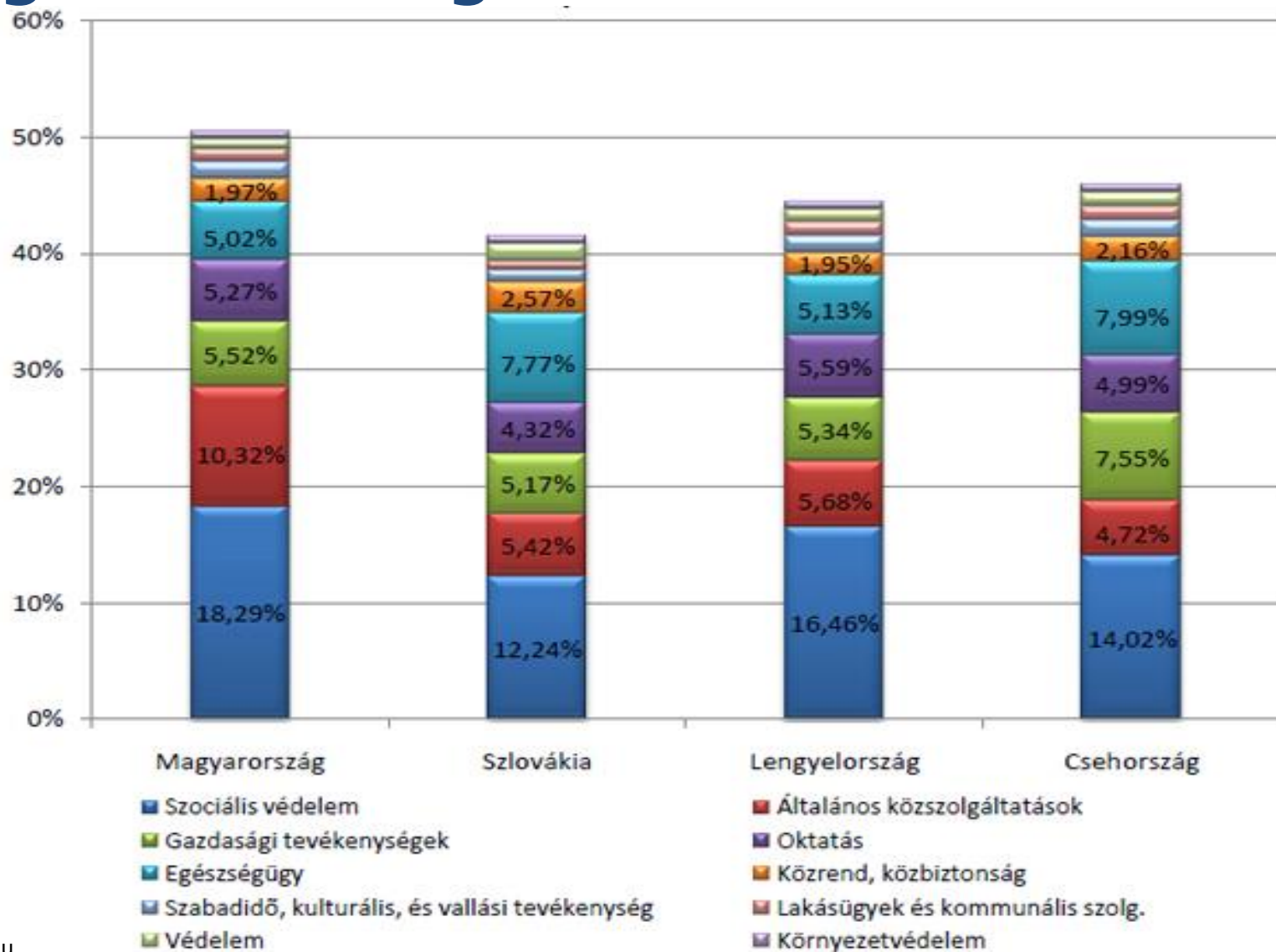
Government* spending, % of GDP

	1870	1913	1920	1937	1960	1980	1990	2000	2005	2009
Austria	10.5	17.0	14.7	20.6	35.7	48.1	38.6	52.1	50.2	52.3
Belgium	<i>na</i>	13.8	22.1	21.8	30.3	58.6	54.8	49.1	52.0	54.0
Britain	9.4	12.7	26.2	30.0	32.2	43.0	39.9	36.6	40.6	47.2
Canada	<i>na</i>	<i>na</i>	16.7	25.0	28.6	38.8	46.0	40.6	39.2	43.8
France	12.6	17.0	27.6	29.0	34.6	46.1	49.8	51.6	53.4	56.0
Germany	10.0	14.8	25.0	34.1	32.4	47.9	45.1	45.1	46.8	47.6
Italy	13.7	17.1	30.1	31.1	30.1	42.1	53.4	46.2	48.2	51.9
Japan	8.8	8.3	14.8	25.4	17.5	32.0	31.3	37.3	34.2	39.7
Netherlands	9.1	9.0	13.5	19.0	33.7	55.8	54.1	44.2	44.8	50.0
Spain	<i>na</i>	11.0	8.3	13.2	18.8	32.2	42.0	39.1	38.4	45.8
Sweden	5.7	10.4	10.9	16.5	31.0	60.1	59.1	52.7	51.8	52.7
Switzerland	16.5	14.0	17.0	24.1	17.2	32.8	33.5	33.7	37.3	36.7
United States	7.3	7.5	12.1	19.7	27.0	31.4	33.3	32.8	36.1	42.2
Average	10.4	12.7	18.4	23.8	28.4	43.8	44.7	43.2	44.1	47.7

Sources: Vito Tanzi and Ludger Schuknecht; IMF; OECD

*1870-1937 central government, 1960-2009 general government

Az állami újraelosztás aránya a visegrádi országokban

A gazdaságpolitika szerepe a vállalati működés szempontjából

- Monetáris (pénzügyi) politika:
Valutaárfolyam, alapkamat,
pénzmennyiség, infláció
- Fiskális (költségvetési) politika:
Jövedelemelosztás (adórendszer),
erőforrások elosztása
- Infrastruktúra kialakítása, biztosítása

Példa: az EUR/HUF árfolyam alakulása

16 Feb 2005 00:00 UTC - 13 Feb 2015 16:28 UTC

EUR/HUF close: **306.12242** low: **227.91028** high: **325.85919**

<http://www.xe.com/currencycharts>

Állami szerepvállalás vállalati szemszögből

- **korlátok**, amelyeket nem lehet áthágni,
- **befolyásoló tényezők**, amelyek figyelembevételével a vállalat eredményesebben tud gazdálkodni,
- **lehetőségek**, amelyek befolyásolásával előnyre lehet szert tenni.

Az állami vállalatok szerepe a gazdaságban

Olyan vállalatok, ahol az állam többségi tulajdonnal rendelkezik.

Alapításuk célja:

- Kormányzati célok támogatása (fejlesztés-, vagy foglalkoztatáspolitikai cél elérésének érdekében).
- Közjavak mérsékelt árú előállítása
- Ellátásbiztonság
- Példamutatás
- Versenytárs teremtése a monopóliumok ellen

Érvek/ellenérvek

MENEDZSMENT ISMERETEK

Kettősség a vállalatokra vonatkozó koordinációban

Piacok (piaci koordináció)

Főszereplő:

Profitmaximalizáló
vállalkozó

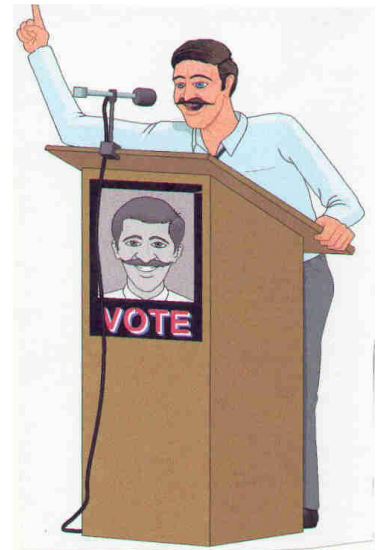

Nemzetállamok

(redisztribúció, bürokratikus koordináció)

Főszereplő:

Szavazatmaximalizáló
politikus

Mindkettő:

- *Kényszerpályán mozog*
- *Esetében (elvileg) működik az etikai koordináció*
- *Hajlamos az agresszióra céljai elérése érdekében*

Helyi és önkéntes állampolgári közösségek

- „Civil szféra”
- Társadalmi csoportosulások, amelyek valamilyen módon hatást gyakorolnak a vállalatokra:
  - Érdekvédelmi szervezetek
  - Szakmai csoportok
  - Vallási közösségek
  - Környezetvédő mozgalmak
  - Lakossági csoportosulások
- Egyre fontosabb a véleményük a vállalatok megítélésében
- Civil társadalommal való megfelelő kapcsolat segíthet a vállalkozás helyi beágyazódásnak kialakításában

Példa: Az Eastman Kodak és a Nature Conservancy együttműködése

Kölcsönösen előnyös együttműködés az elmaradottabb nyugat-kínai területeken:

- Kodak: piactesztelés, fogyasztói igények pontosabb megismerése
- Nature Conservancy: figyelemfelhívás, lakosság bevonása

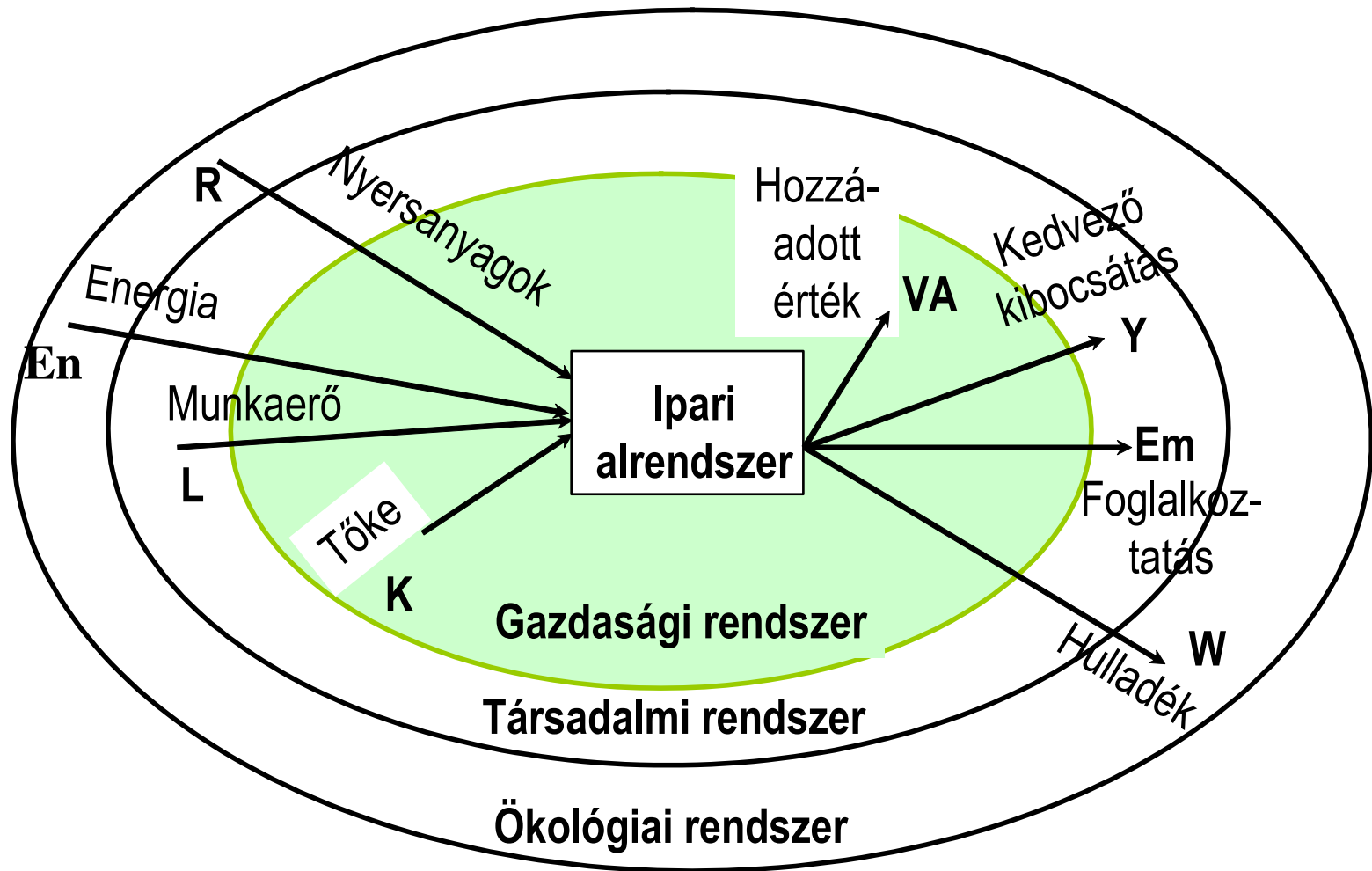

A természeti környezet

- Kezdetben egyoldalú kapcsolat (~kihasználás)
- A környezetvédelem az 1970-80-as évektől vált fontossá:
  - Környezeti balesetek, katasztrófák
  - Erőforrások korlátozottsága
  - Globális problémák érezhetővé válása
- Nincs „önálló” érdekérvényesítő képessége, így a többi érintetten keresztül hat (piac, állam, civil szféra)

Az ökológiai rendszer mint a gazdaság kerete

Új fejlemények a vállalatok számára: a globalizáció

- Áruk, tőke, technológiák, eszmék könnyebb és gyorsabb áramlása a világon
- Növekedő országok közötti migráció
- Országok közötti kölcsönös függőség erősödése, államhatárok szerepének csökkenése.
- A globalizáció szintjei:
  - Gazdasági globalizáció
  - Pénzügyi globalizáció
  - Kulturális globalizáció
  - Globalizáció és a természeti környezet

Globalizálódó világ gazdaság

A szabadkereskedelem irányában tett nemzetközi megegyezések/intézkedések a II. világháború után:

- Vámok leépítése
- Tőkeáramlás állami kontrolljának csökkentése
- Versenyszféra állami támogatásának folyamatos leépítése
- Szállítás standardizálása (konténerek) → költségek csökkenése

Nemzetközi kereskedelem térnyerése

- Export/import egyre nagyobb szerepet játszik az egyes országok gazdaságában
- Külföldről származó termékek növekvő aránya

Változó fogyasztási minták

A globalizáció előnyei

Gyorsabb gazdasági növekedés, ami kedvező hatású lehet a következő területeken:

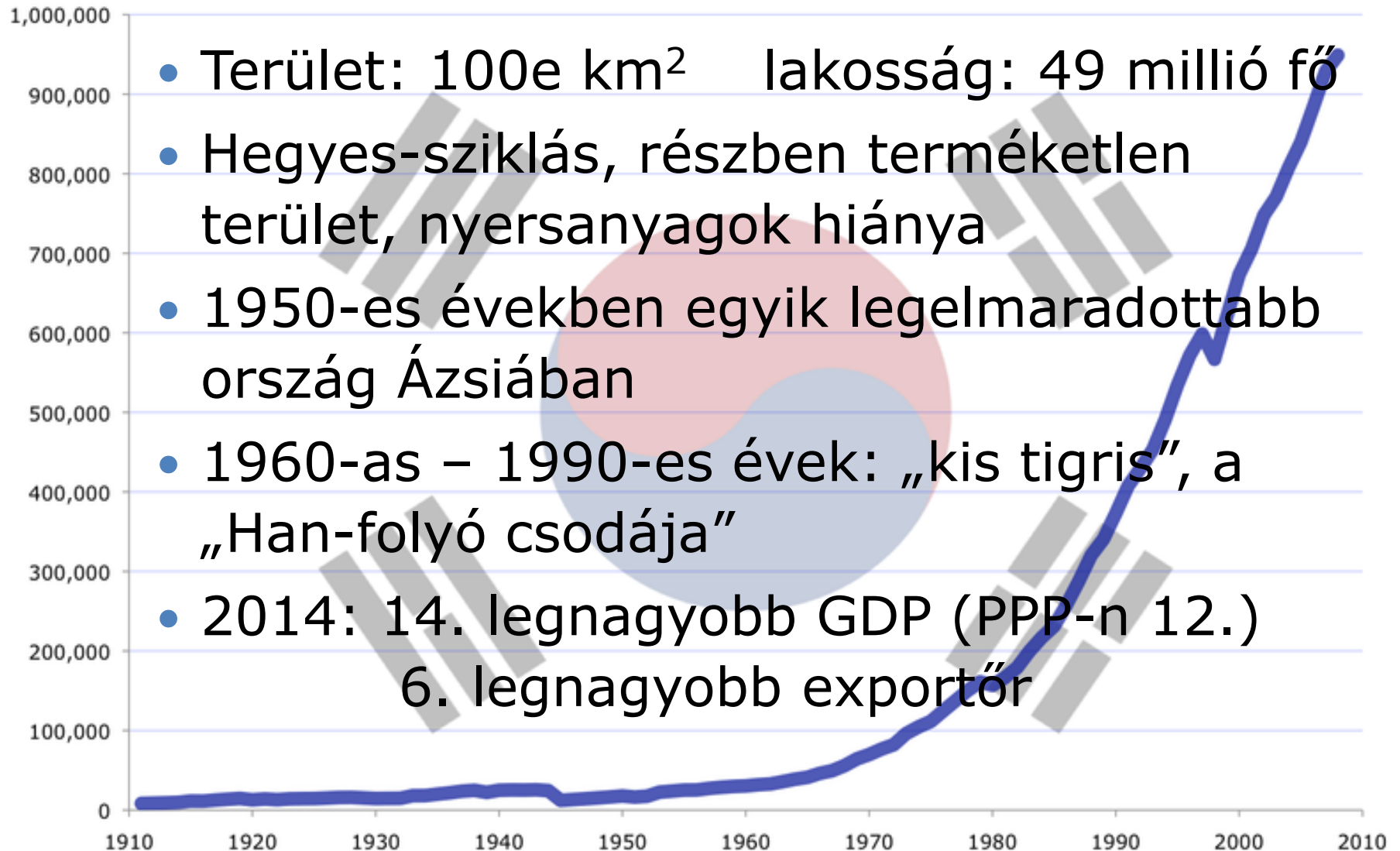
- Szegénységből adódó gazdasági/politikai feszültségek csökkenése
- Alacsonyabb árak
- Életszínvonal növekedése
- Technológiai fejlődés
- Információáramlás nem kedvez az elnyomásra épülő politikai rendszereknek
- Oktatás
- Fejlettebb szociális háló/egészségügy
- Környezetvédelem

A globalizáció veszélyei

- Gazdasági növekedés hatásai egyenlőtlenül oszlanak el
- Szegények és gazdagok közti különbség nő
- Globalizálódó kereskedelem és növekvő migráció
→ betegségek, káros szenvedélyek gyorsabban terjednek
- Gazdasági válságok sokkal veszélyesebbek (dominó-effektus)
- Hanyatló helyi közösségi háló
- Tömeges migráció a gazdag országokba → társadalmi/politikai feszültségek
- Kulturális sokszínűség csökkenése
- Környezetszennyezés rohamosan nő!

Példa a sikerre: Koreai Köztársaság

- Terület: 100e km² lakosság: 49 millió fő
- Hegyes-sziklás, részben terméketlen terület, nyersanyagok hiánya
- 1950-es években egyik legelmaradottabb ország Ázsiában
- 1960-as – 1990-es évek: „kis tigris”, a „Han-folyó csodája”
- 2014: 14. legnagyobb GDP (PPP-n 12.)
6. legnagyobb exportőr

A siker titka

- Magas munkatermelékenység, „treat employees like family”
- Tudatos állami stratégia
- Folytonosság, kiszámíthatóság a politikában
- Hosszú távú befektetés a tudományos kutatásba és az oktatásba (összesen 200 egyetem)

Park Chung Hee

Globalizáció a vállalkozások számára: áldás vagy átok??

- VALÓSÁG
- Lehetőséget hordoz és
- Veszélyeket rejt
- Meg kell tanulni alkalmazkodni